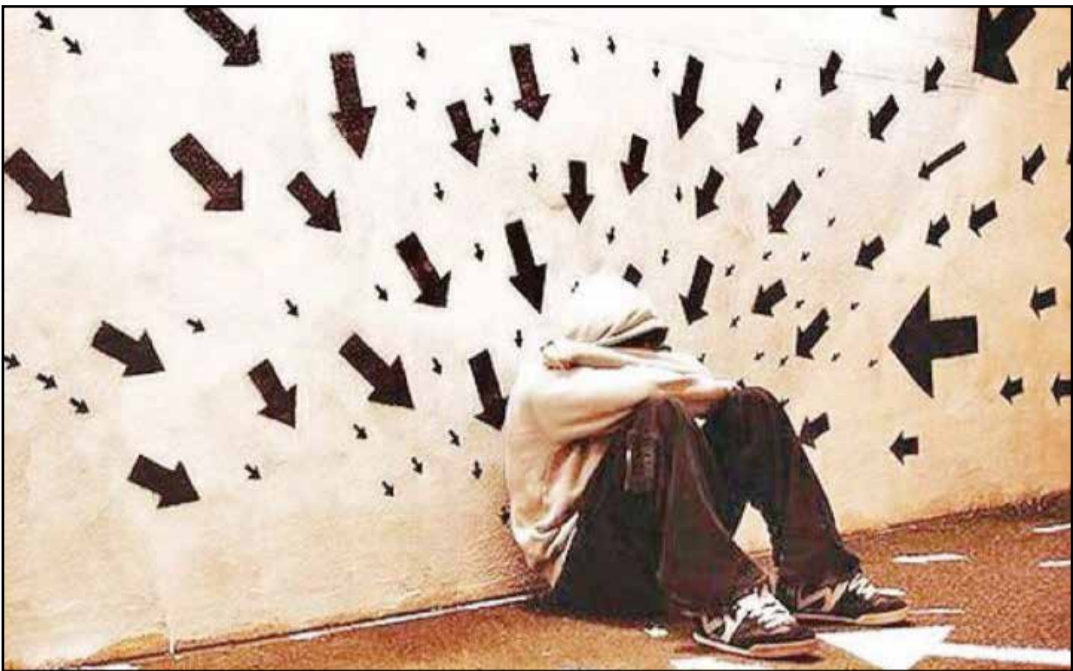

رئیس انجمن مددکاران اجتماعی ایران در گفت‌وگو با «توسعه ایرانی»:

در حوزه آسیب‌های اجتماعی هزار «قرارگاه» هم بزنیم، بی‌فایده است

ابراهیم فاطمی

می‌دانیم که آسیب‌های اجتماعی در کشور مان نه تنها کمتر نشده، بلکه بیشتر و متنوع‌تر و مشهودتر و ترکیبی‌تر و ... شده‌اند. می‌دانیم که باید برای این وضعیت تلخ کاری کرد. پس برخی از مسئولان، سریع شروع به انجام کارهای ضربتی و «فست‌فودی» می‌کنند. این روزها قرارگاه زدن بسپار رایج و «مد» شده و انگار که نوعی قدرت اعمال مدیریت در نسبت با آسیب‌های اجتماعی یا هر حوزه دیگری را به ایجاد کنندگان آن‌ها می‌دهد. اخیراً شاهدیم که قرارگاه‌های اجتماعی در سطح محلات تهران هم می‌خواهد شکل بگیرد. خلاصه این که به قول یکی از دوستان، مسئولان علاقه شدیدی به ایجاد قرارگاه در همه حوزه‌ها پیدا کرده‌اند. در خصوص نگاه قرارگاهی به آسیب‌های اجتماعی، پهای صحبت‌های دکتر سیدحسین موسوی چلک، رئیس انجمن مددکاران اجتماعی ایران نشستیم. به‌جای سؤال و جواب، تمام گزارش را به صحبت‌های دقیق این کارشناس خبره مسائل اجتماعی و آسیب‌های اجتماعی اختصاص داده‌ایم؛ او به کارهای انجام‌شده خوش‌بین، ولی معتقد است باید مدیران، جنس کار را هم بشناسند، وگرنه...

آسیب‌های بیشتر و پیچیده‌تر شده‌اند

مادر نسبت با آسیب‌های اجتماعی کشورمان با

چرخه‌ای شدن آسیب‌های اجتماعی

ویژگی دیگری هم که باید به آن اشاراتی داشته باشم، چرخه‌ای بودنشان است. یعنی مادر خیلی از مواقع با چرخه‌ای از آسیب‌های اجتماعی روبه‌رو هستیم. به‌طور مثال دختری از خانواده فرار می‌کند و چه بسا درگیر اعتیاد و تن‌فروشی هم می‌شود. یا کسی معتاد شده، و درگیر سرعت و ... هم می‌شود. این‌ها ویژگی‌هایی هستند که در بسیاری از آسیب‌های اجتماعی امروز مشاهده می‌کنیم.

کارهای مثبت انجام‌شده

اگر بخواهیم نگاهی منصفانه به حوزه آسیب‌های اجتماعی در این چهار دهه در کشورمان داشته باشیم،

آسیب‌های اجتماعی مثل مددکاری و... ایجاد شده است تا مددکاران و کارشناسان این حوزه بتوانند در روزانس اجتماعی و مراکز مددکاری و... سرگرم کار بشوند و به کاهش این موارد کمک کنند. از سوی دیگر، شاهد بودیم که محتوای مکتوب در این حوزه بیشتر تولید شده است. مثل کتاب‌ها و مصاحبه با آسیب‌شناس‌ها و جامعه‌شناس‌ها و کارشناس‌ها و در نتیجه، آگاهی بیشتر مردم و حتی رشد حساسیت آن‌ها نسبت به این آسیب‌ها. در نهایت این که در حوزه‌های مختلف، شاهد بودیم که سیاست‌های کلی نسبت به آسیب‌های اجتماعی تغییرات مثبت خوبی را تجربه کرده است.

کارهایی که برخلاف نگاه امنیتی رایج در این حوزه انجام‌شده

علی‌رغم این که نگاه امنیتی به این حوزه وجود داشته و چه بسا وجود دارد، ولی باز هم رویکرد بر خورد با آسیب‌ها تغییر کرده است. به این دلیل که شاهدیم که مراکز غیردولتی دارند کار می‌کنند و روزانس اجتماعی فعال شده و افراد فعال و نهادهای غیردولتی هم به شدت سرگرم کارند. حساسیت‌ها هم نسبت به آسیب‌های اجتماعی رشد کرده و حتی شاهد تنوع مراکز خدمات‌دهنده در این حوزه بوده هستیم. ضمن این که سامانه‌های تلفنی و پاسخگویی خدمات‌دهنده هم زیاد شده و شاهد خدمات از راه دور نیز بوده‌ایم. از سوی دیگر، شاهدیم که شهرداری‌ها، به‌ویژه شهرداری تهران در این حوزه فعال‌تر شده‌اند.

سئوالاتی دقیق با پاسخ‌های منفی

خب با اشاره به همه این موارد اتفاق افتاده، شاید سئوالاتی مطرح بشود. مثل این که آیا همه قوانین آن‌گونه که نوشته شده، اجرا می‌شود؟ خیر، آیا فعالیت‌های موزی در حوزه آسیب‌های اجتماعی و مبارزه با آن نداریم؟ بله، داریم. آیا شاهد هماهنگی در مدیریت این حوزه هستیم؟ خیر، آیا برنامه‌هایی که در این حوزه اجرا شده، اثرگذار و محسوس بوده در جامعه شاهد کاسته شدن آسیب‌های اجتماعی بوده‌ایم؟ خیر. هرچند که همین برنامه‌ها، شاید کمک کرده باشد تا تعدادی از آسیب‌دیدگان اجتماعی برگردند. البته برخی کارشناس‌ها هم شاید کمک کرده باشند به مدیریت بهتر در این حوزه. ولی در نهایت نمی‌توان گفت آن اثربخشی که دنبالش هستیم، اتفاق افتاده و آسیب‌ها کمتر شده است.

باید به این هم دقت داشت که

شرایط اقتصادی در کشور، باعث افزایش آسیب‌های اجتماعی مشهود خواهد شد. شخصانگران چنین افزایشی هستیم

وقتی مبارزه با آسیب اجتماعی را آسان گرفتیم شاید سؤال اصلی این باشد که آیا مبارزه با آسیب‌های اجتماعی و مدیریت آن‌ها در کشورمان علمی بوده و هست؟ قطعاً در برخی موارد علمی است،

نمی‌شود چنین ادعاهایی مطرح کرد که آسیب‌ها را به صفر می‌رسانیم و چهره شهر را متلاذ از کارتن‌خواب و معتادان متجاهر و... پاک می‌کنیم و.... «پاک کردن» و «به صفر رساندن» و... ادبیات حوزه مقابله با آسیب‌های اجتماعی نیست

داشت. معلوم است که خودفقر می‌تواند مقدمه باعث وبانی چنین آسیب‌هایی باشد. مگر پیامبر مانفر بودند که فقر همسایه کفر است؟ به‌خاطر آثاری است که می‌تواند داشته باشد.

کار قرارگاهی جواب نمی‌دهد

پس در نتیجه، ما نمی‌توانیم برای کاهش آسیب‌های اجتماعی، دور هم جمع شده و کارهای قرارگاهی انجام بدهیم؛ این چنین نیست. تجربه زیسته داخل کشور و حتی کشورهای دیگر، می‌گوید که غلبه رویکردهای مقابله با آسیب‌های اجتماعی فرهنگی است. حتی در برخورد قضایی هم، به جای بستر عدالت کیفری، در جستجوی عدالت ترمیمی هستند. در این مسیر خدمات روان‌شناسی و مددکاری و اجتماعی و... هم مورد توجه قرار می‌گیرد.

وقتی جنس کار را نمی‌شناسند...

البته من به مسئولان‌مان در این حوزه بیدین نیستیم، خوشبین هستیم. از سر دلسوزی و مسئولیت‌پذیری دارند این کارها را می‌کنند. اما وقتی جنس کار را نمی‌شناسند، هزار تا قرارگاه هم بزندان‌تاقی نمی‌افتد. این البته به معنای نفی کارهای دوستان نیست. قدران و سپاسگزار هم هستیم. اما این حوزه پیچیدگی خاص خودش را دارد و با عجله و سرعت و... نمی‌شود در آن کار کرد. چون در این صورت انرژی‌ها بعد از مدتی تخلیه شده و همه چیز سرد می‌شود؛ در حالی که کاری هم انجام نشده است. باید از تجارب موجود سویدر، تجارب مبتنی بر شواهد و فکت‌ها، باید از تقای سلامت روانی افراد در اولویت باشد. باید از ظرفیت‌های موجود مثل آموزش و پرورش و محیط‌های کارگری و... که دینفعان در دسترس هستند، سویدر و کار کرد.

نگران رشد آسیب‌های اجتماعی ام

با چنین نگاهی اگر امروز شروع کنیم، شاید ۱۰ سال بعد نتوانیم شاهد اتفاقات مثبتی باشیم. باید دقت کنیم که آسیب‌های اجتماعی، مدام درگیر نوازی و نوپدیدی هستند. یک‌بار به‌عنوان مثال کرونا پیش آمده و همه ساز و کارهای اجتماعی و خانوادگی را به هم می‌ریزد. باید به این حادثه داشت. به این هم باید دقت داشت که شرایط اقتصادی در کشور، باعث افزایش آسیب‌های اجتماعی و مشهود هم خواهد شد. شخصانگران چنین افزایشی هستیم.

تمهیدات فولاد سبز در «میدکو»

در ایران نیز بهره‌گیری از راهکارهای سبز در صنایع مادر در سال‌های اخیر کلید خورده است؛ برای نمونه، شرکت مادر تخصصی توسعه معادن و صنایع معدنی خاورمیانه (میدکو) یکی از اصلی‌ترین شرکت‌های این عرصه است که با جاری‌سازی مدل توسعه پایدار و فرآیند خود، همواره از برترین تکنولوژی‌های موجود مانند سیستم خنک‌سازی کک به روش خشک (CDQ)، تانک بایولیچینگ مس، احیا مستقیم به روش‌های میدرکس و HYL بهره‌برده است؛ این شرکت مادر تخصصی با اجرای پروژه‌های نیروگاهی، جمع‌آوری و تصفیه فاضلاب و استفاده از تکنولوژی‌های مدرن، امنیت آب و حفاظت حداکثری از محیط زیست را در دستور کار خود قرار داده است.

استفاده از فاضلاب تصفیه شده شهرهای کرمان و زرند، یکی از راهکارهای میدکو برای حفظ منابع زیرزمینی آب در مناطقی از کشور است که با بحران کم‌آبی و خشکسالی دست و پنجه‌تر می‌کنند.

یک مثال دیگر، شیوه تولید مس در زیرمجموعه‌های این شرکت است؛ شرکت بابک مس ایرانین از زیرمجموعه‌های شرکت میدکو است که جهت سرمایه‌گذاری در صنعت مس در سال ۱۳۸۹ تأسیس گردید. سرمایه‌تبت شده فعلی شرکت بالغ بر ۹۰۰۰ میلیارد ریال است؛ این شرکت برای تولید کاتد مس از روش بایولیچینگ استفاده می‌کند. در حالت کلی، مس دو شیوه استحصال دارد، یکی شیوه ذوب و دیگری لیچینگ با انحلال. در شیوه ذوب با صرف انرژی زیاد و در کوره، مس از سنگ‌های معدنی جدا و استحصال می‌شود که هم انرژی بالایی برای استحصال صرف می‌شود و هم آلودگی زیست‌محیطی بسیار به‌وجود می‌آید. اما در شیوه لیچینگ با انحلال به‌وسیله روش‌های

فولاد سبز چیست؟

اما چه راهکارهایی می‌توان برای تولید فولاد سبز در پیش گرفت؟ فولاد سبز در واقع به فولادی گفته می‌شود که در فرآیند تولید آن از سوخت‌های فسیلی استفاده نشده باشد و با استفاده از آن‌ها به حداقل رسیده باشد؛ فولاد سبز نوعی فولاد ساخته‌شده با سوخت هیدروژن سبز است که هیچ‌گونه آلاینده‌گازی نداشته و با فرآیند الکترولیز آب و برق تولید می‌شود. با این‌که کوره‌های الکتریکی جدید تنها حدودی تولید گازهای گلخانه‌ای را کاهش داده‌اند اما دستیابی به فولاد سبز با کربن خالص صفر درصد یک هدف غایی است.

تحلیل جدید سازمان «نظارت بر انرژی جهانی» حاکی از آن است که در آینده نزدیک ۴۳ درصد از ظرفیت تولید فولاد بر نام‌بریزی شده جهانی بر اساس کوره‌های قوس الکتریکی خواهد بود. این میزان در سال ۲۰۲۲ کمتر از ۲۵ درصد و در سال پیش‌گامی بیشتر از ۳۵ درصد خواهد بود. اما بسیاری از کارشناسان با این نگاه خوشبینانه سازمان نظارت بر انرژی جهانی موافق نیستند؛ به اعتقاد آن‌ها، روند تحول برای انتقال به سمت تولید «فولاد سبز» به اندازه کافی سریع اتفاق نمی‌افتد و اگر با روند فعلی تولید فولاد با استفاده کوره‌های بلند و استفاده از سوخت فسیلی استمرار یابد، تا سال ۲۰۵۰، سهم تولید فولاد از کوره‌های قوس الکتریکی تنها تا حد ۴۰ درصد خواهد رسید.

اما اگر چه «کربن زدایی صدها درصدی از صنایع فولادی» یک هدف ایده‌آل است اما راهکارهای میان‌مدت بسیاری برای کاهش انتشار گازهای گلخانه‌ای این صنایع وجود دارد؛ استفاده از فاضلاب تصفیه‌شده با هدف حفظ آب‌های زیرزمینی و محیطی، استفاده از روش‌های جدید برای تولید مس و بهره‌گیری از روش‌های مدرن خنک‌سازی کک، از جمله این روش‌هاست.

خبر ویژه

نگاهی به تمهیدات فولاد سبز؛

روش‌هایی که منابع آب و محیط زیست ایران را حفظ می‌کند

می‌شود، یکی از راهکارهای پیش‌روی جهان برای کاهش گازهای گلخانه‌ای است؛ با توجه به اینکه فولاد و صنایع پایین‌دستی آن برای بسیاری از فن‌آوری‌های پاک از توربین‌های بادی گرفته تا خودروهای برقی ضروری است، گذار آن به مرحله انتشار کربن صفر در جهان حیاتی خواهد بود.

بر اساس توافقنامه پاریس، کربن زدایی از صنعت فولاد یعنی اینکه این صنعت باید تا سال ۲۰۵۰ انتشار گازهای گلخانه‌ای را ۹۳ درصد کاهش دهد. در این زمینه، تلاش‌های گسترده‌ای در جهان در حال شکل‌گیری است.

بریتانیا یکی از کشورهای است که تلاش می‌کند کربن زدایی از صنعت فولاد را در دستور کار خود قرار دهد؛ این کشور از قضا، یکی از برجسته‌ترین تولیدکنندگان گازهای گلخانه‌ای در جهان است؛ در سال ۲۰۱۹، صنعت فولاد انگلستان تقریباً ۱۲ میلیون تن CO2 منتشر کرد که نشان دهنده ۱۱.۵ درصد از انتشارات صنعتی انگلیس و ۲.۷ درصد از کل انتشار گازهای گلخانه‌ای انگلیس در آن سال بود. استراتژی کربن زدایی صنعتی انگلستان که توسط دولت در مارس ۲۰۲۱ اعلام شد، کربن زدایی کامل بخش فولاد را تا سال ۲۰۳۵ هدف قرار می‌دهد. بر اساس مطالعات انجام‌شده، برای تأمین مالی این کربن زدایی، دولت در سال ۲۰۱۹ یک صندوق ۲۵۰ میلیون پوندی «فولاد پاک» ایجاد کرد.

با این حال، استقرار کامل فولاد سبز کار ساده‌ای نیست؛ گزارش وودمکنزی (یک شرکت مشاوره بین‌المللی) نشان می‌دهد که کربن زدایی صنعت فولاد و سنگ آهن تا سال ۲۰۵۰، مطابق با توافقنامه پاریس، به ۱.۴ تریلیون دلار بودجه و انقلاب در هر مرحله از زنجیره ارزش نیاز دارد.

دو عامل، بیشترین تأثیر را در گرمایش زمین و تخریب محیط زیست داشته‌اند. افزایش گازهای گلخانه‌ای و چرخه آب‌وهوایی «لینو»، دو عامل اصلی هستند هستند که البته افزایش گازهای گلخانه‌ای و مصرف بالای سوخت‌های فسیلی در جهان صنعتی امروز اصلی‌ترین عامل گرمایش زمین است. در این میان، نقش صنایع مادر و به‌طور مشخص صنعت فولاد و اثر این صنایع در گرمایش زمین، نقشی قابل توجه و غیر قابل انکار است.

در مجموع، بر اساس آخرین برآوردها، تولید فولاد مسئول ۸ درصد از انتشار گازهای گلخانه‌ای جهان است. به گفته آژانس بین‌المللی انرژی (IEA) برای دستیابی به اهداف اقلیمی جهان، انتشار گازهای گلخانه‌ای باید تا سال ۲۰۵۰ پنجاه درصد کاهش یابد و بعد از آن با همین سرعت به کاهش خود ادامه دهد. «کربن زدایی از صنعت فولاد» یا آنچه اصطلاحاً فولاد سبز نامیده

بدون تردید، روند گرمایش زمین در سال‌های اخیر شدت گرفته است؛ افزایش سرعت گرمایش زمین (Global Warming) در سال‌های اخیر تبعات بسیار داشته. تغییرات سنگین اقلیمی در نقاط مختلف جهان، خشکسالی، افزایش آتش‌سوزی جنگل‌ها و زلزله‌ها، بخشی از این مخاطرات است که هستی و حیات انسان را در کره خاکی در معرض خطر قرار داده است.

میانگین دمای کره زمین در ۵۰ سال گذشته به صورت مستمر رو به افزایش بوده و در این مدت میانگین دمای زمین ۰.۷ درجه سانتیگراد افزایش داشته است و پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۱۰۰ میلادی دمای کره خاکی بین ۱.۸ تا ۴ درجه سانتیگراد افزایش پیدا کند.

تأثیر صنایع فولادی

در آلودگی محیط زیست بررسی‌های دانشمندان نشان می‌دهد که